

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Egész évre . . . 6 korona.
 Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
 pénteken és minden törvényhatósági bizottsági közgyűlést megelőző és követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 Városi könyvnyomda-vállalat
 Irodájában.

Ide küldendők a kéziratok és előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

A Hortobágy hasznosítása.

A Hortobágy hasznosítása ügyében kiküldött bizottság határozatából alább minden kommentár nélkül leközöljük *Kövendy Domokos* és *Biró Géza* urak javaslatát a Hortobágy hasznosítása felől. Lapunk ezen számát megküldjük törvényhatósági bizottságunk valamennyi tagjának azon czélból, hogy ezen javaslatokat tanulmányuk tárgyává tegyék.

A nagyérdemű javaslatok, melyek a bizottság októberi ülésen lettek bemutatva, a következőket tartalmazzák:

Kövendy Domokos javaslata:

Tisztelt Bizottság!

Minthogy a t. Bizottság a Hortobágy tulajdonjogát illetőleg Debreczen városára nézve kedvezően meghozta a maga határozatát, ennél fogva nézetem szerint elérkezett a mélyen tisztelt Bizottság annak a javaslatnak a megállapításához, amely szerint a Hortobágnak legczélyszerűbb kihasználását ajánlja a tek. törvényhatósági bizottsági közgyűlésnek. Erre nézve a magam részéről s a magam nevében bátor vagyok egy határozati javaslatot előterjeszteni s kérem a m. t. Bizottságot, miszerint javaslatomat beható tárgyalás alá venni és elfogadni és elfogadás után a tek. törvényhatósági közgyűlés elé terjeszteni méltóztassék.

Mielőtt azonban javaslatomat előterjeszteném, legyen szabad azon szempontokra rámutatnom, melyek javaslatom megtételénél vezéreltek:

Én a hasznosítást a *Hortobágy egész területére ajánlom kiterjeszteni*, még pedig olyképp, hogy a terület egy része szakittassék ki a jószágtartó gazdák részére legeltetési célra; egy másik része hagyassék fenn a város törzsmérese és gulyája fentartására s ezen területek láttassanak el mesterséges öntözéssel. Végül a fennmaradó rész egy egészben adassék haszonbérbe oly kikötéssel, hogy a bérlő tartozzék ezen bérlemény egy részét nagy bérlet czéljára megtartani, a másik részt pedig ossza fel közép- és kisbérletekre s ezen területeken köteleztessék ipari terményeknek, nevezetesen len, vagy kender, kosár fűz, gyékény, czirok stb. termelését meghonosítani s ezen terményeknek ipari feldolgozására a nagy bérleten ipari telepeket létesíteni, hogy ez által a nagy és kis bérletek között létesülő szervi kapcsolat révén egészséges mezőgazdasági ipar fejlődhessek, mely tovább-tovább mind nagyobb és nagyobb foglalkozási kört volna hivatva a nagyközönségnek biztosítani.

A Hortobágnak ezen terv szerint való hasznosítása által elérjük azt, hogy jó legelő létesítése által a marhatenyésztést emeljük, a város törzsméresének és gulyájának

fenntartását biztosítjuk s emellett a terület tekintélyes részének bérlemények útján való értékesítése által a várost igen számot tevő jövedelemhez juttatjuk s a mezőgazdasági ipar megteremtésével egész sorozatát az új kereset ágaknak megnyitjuk.

Ezek előre bocsátása után van szerencsém határozati javaslatomat a következőkben előterjeszteni:

Határozati javaslat.

Mondja ki a tek. Bizottság azt:

1. hogy a Hortobágy pusztának jövedelmeztetése tárgyában szükségesnek tartja a kihasználási tervnek az egész területre való kiterjesztését;

2. hogy az egész területnek jövedelmezőbbé tétele által egyrészt az eddig is üzemben volt jószággyűlést, — tehát legeltetést gátolni nem, hanem azt előmozdítani, másrészt pedig a városi törzsgulyának és ménesnek fentartása mellett a házipénztár részére új jövedelmi forrásnak megnyitását kívánja és ily módon a jószággyűlési érdekeknek szem előtt tartása mellett a város polgárainak közteherviselési kötelezettségét könnyíteni és a községi pótdótot egészen eltüntetni akarja;

3. e kettős czélnek elérése érdekében a kihasználási tervet akként állapítja meg és javasolja a közgyűlésnek elfogadásra és tényleges megvalósításra, hogy

a) szakittassék ki a Hortobágy-pusztából a városhoz közelebb eső részen, a mostani juhlegelőt is beleszámítva, kizárólag közlegelő czéljára 12,000 hold;

b) szakittassék ki a város törzsgulyája és törzsmérese számára 2580 hold.

Ezen területek a város által mesterséges öntözésre szolgáló csatornázással látandók el.

c) Az ezek után fentmaradó 28,000 hold terület pedig akár magános fizikai személynek, akár megalakuló részvénytársaságnak, de minden esetre egy személynek — akár természetes, akár jogi személynek — haszonbérbe adatik oly kötelezettséggel, hogy ez a haszonbérlet:

aa) köteles legalább 400 kisbérletet egyenként 20 katasztrális holdnyi területtel;

bb) köteles legalább 3 vagy 4 közép-bérletet 1500—2000 kataszter holdnyi területtel létesíteni;

cc) a fentmaradó többi terület pedig a nagy bérlet rendszere szerint kezelendő.

4. Köteleztessék ez a haszonbérlet szerződésileg arra, hogy

a) a fenti aa) és bb) pontok alatt említett kis- és közép-bérleteket a saját részére fennhagyandó nagybérlet közelében lehetőleg azt körül övező alakban hasítja ki, megfelelő uthálózatot létesít és a kívánt árkolást a saját költségén végezteti s úgy az utakat, mint árkokat a ha-

szonbérlet tartama alatt saját költségén állandóan jó karban fentartja ;

b) az aa) pont alatt említett 400 kis bérleten uthálózat, árkoltatás, továbbá megfelelő gazdasági épületek létesítésére kat. holdanként 150 koronát,

c) a bb) pont alatt említett középbérleteken ugyanezen célra kat. holdanként legalább 50 koronát ;

d) a saját részére fennhagyandó nagy bérleten ugyanezen célra és majorok létesítésére kat. holdanként legalább 60 koronát záros határidő alatt és Debreczen sz. kir. város hatóságának ellenőrzése mellett beruház.

5. Köteleztessék a bérlő arra, hogy a nagybérleten elsősorban czukorgyárat létesít.

Köteleztessék továbbá konyhakertészet létesítésére, melyben konyhakerti növényeket termeljen, legalább is olyan mennyiségben, amennyi Debreczen város fogyasztó közönsége szükségletének megfelel.

Köteleztessék továbbá arra, hogy úgy a nagybérleten, valamint a közép- és kisbérleteken mezőgazdasági ipari terményeknek, nevezetesen len vagy kender, kosárfűz, gyékény, czirok stbnek termelését meghonosítja s ezen ipari termények feldolgozására a nagy bérlet területén különféle gyári ipar vállalatot létesít, amelyekben a kisbérletek hasonló terményei is feldolgozásra kerülnek.

6. Végül köteleztessék a nagy bérlet területén a legmagasabb kulturának megfelelő állattenyésztést létesíteni és fentartani.

7. Kikötetik, hogy haszonbérletnek úgy a kis, mint a közép, valamint a nagybérleten teljesítendő összes, minden néven nevezendő beruházásai, nemkülönben a létesítendő gyári ipari vállalatok, nevezetesen az épületek és ezeknek minden tartozékai és minden felszerelvényei a haszonbérlet leteltével minden megtérítés nélkül Debreczen sz. kir. városnak kizárólagos tulajdonába mennek át.

8. A haszonbérleti idő tartama 40, esetleg 60 évben állapítatik meg.

9. A haszonbérleti szerződés tervezetének részletes kidolgozására egy jogász, gazda, műszaki és közegészségi szakértőkből álló bizottság küldessék ki.

Ez az én határozati javaslatom, melynek indoklásául a következőket vagyok bátor előadni:

A Hortobágy oly nagy kiterjedésű terület s talaja legnagyobb részben oly kiválóan alkalmas, hogy rajta mezőgazdaság és mezőgazdasági ipar megfelelő szakértelemmel és megfelelő anyagi tőkével a legfényesebb eredménnyel folytatható. A mezőgazdaságnak és mezőgazdasági iparnak nagy arányokban való megvalósítására kiválóan alkalmas. Ha azonban a Hortobágnak akár negyed, akár fele része vétetné a tervezett kihasználása alá: a tőke és szakértelem együttes hatásának eredménye megközelítőleg sem állana arányban a területbeli különbséggel. Nagyobb területen ugyanazon szakértelemmel és csak aránylag nagyobb tőkével hasonlíthatatlanul nagyobb eredmény érhető el, mint kisebb területen ugyanezen tényezők mellett. A nagyobb területen kiszélesednék a szakértelem érvényülésének határa. Nagy gazdaságban érvényesül mindig a magasabb intelligenciával vezetett gazdasági rendszer s így mai körülményeink között csakis ezekből ültethető át kisebb gazdaságokba a kultúra s fejleszhető idővel kisebb területeken is mezőgazdaság. — A nagyobb gazdaság különösen az ipari termelést illetően kiválóan éreztetni fogja jó hatását az által, hogy az ipari növények termelése és a közeli gyárban könnyen és jó áron való értékesíthetése buzdító példaként fog szolgálni az eddigi,

egyoldalunak mondható termelésnek változatosabbá tételére iránt.

De ezen felül még azért is az egész területre lenne kiterjesztendő a kihasználás, mert csakis ily módon enged meg a város pénzügyi helyzete a közlegelő, továbbá a városi törzsgulya és törzsménes részére kihasítandó területeknek csatornázását; továbbá a közlegelőnek csatornázása által a jószág tartó közönségnek érdeke a mainál sokkalta kisebb területen és sokkalta jobban megvalósítható lévén, nem volt indokolható, hogy a többi terület parlagon hagyassék.

A városi házipénztárnak érdeke és a polgárságnak annyi közterher által sujtott helyzete pedig sürgősen követeli ennek a valóban dus jövedelemmel kecsegtető jövedelmi forrásnak megnyitását.

Meg vagyok előre is győződve afelől, hogy a haszonbérbe adónak jelzett 28,000 hold terület után oly összegű haszonbérleti jövedelemhez jut a város házipénztára, amely jövedelem teljesen elegendő lesz a mai napság csak tetemes póttal fedezhető közszükségleteknek fedezésére, úgyhogy a községi póttal emberileg belátható hosszú időre teljesen kiküszöbölhető lesz a költségvetésből. Sőt nem hiú ábrándkép és nem délibábos játék az én gondolatomnak, hanem a valóság erejével bíró valószínűség az, hogy a határozati javaslat értelmében fogantatandó kihasználási tervnek megvalósítása esetében a város háztartásának költségvetése jövedelem felesleggel fog zárulni. Ami pedig magában véve is biztos eszköze a város anyagi és szellemi fejlődésének. Ezen felül a haszonbérleti jövedelem oly biztos és meghatározott időben ismétlődő bevétele lesz a városi házipénztárnak, melyre városfejlesztési politikát biztos kezekkel lehet alapítani és megvalósítani.

A határozati javaslat szerinti területfelosztás figyelemmel van az eddig üzemben volt jószág tartásra és a városnak két fontos intézményére: a törzsménes és törzsgulya gyarapíthatására és fejlesztésére.

A jószág tartó közönség mai érdekét illetően azt a jószág-állományt tettem számításom alapjává, mely érdekről és amely jószág-állományról a folyó és a legközelebbi múlt években szó lehet. Köztudomású, hogy azt a 22,000 darab számos jószágból álló állományt — mert hiszen ennyi volt az a számos jószág, mely a Hortobágyot járta, átlag 60 napon át — az egész Hortobágyi legelő sem volt képes a mai állapotában eltartani. — A kora tavasszal kivert jószág a meginduló félben levő gyenge fűvet annyira agyon tapossa, hogy egész éven át sem tud az többé meg megfelelő időjárás mellett sem lábra kapni; úgyhogy a gazdák már rendszerint nyár elején kényszerítve vannak jószágukat a Hortobágyról az erdei legelőre elhajtani. Ezt a 22,000 számos jószágot pedig a határozati javaslat szerinti 12,000 kat. holdnyi, rendszeresen csatornázott és öntözés által állandóan jókarban tartott legelő, természetesen megfelelő legeltetési rendszer mellett, sokkal jobban ellátja, mint a mai állapotban levő egész Hortobágy. Ujabbán még a sáskajárás veszedelme is fenyegeti a Hortobágyot, minek ugyancsak az egész területnek rendszeres művelés alá vételével lehet legcélyszerűbben gátat vetni.

Összegezve az elmondottakat, a Hortobágy hasznosításának, szerintem, egyedül helyes módja, hogy csatornáztatni kell, a javaslatom szerint legeltetési célra szánt részt, a többin pedig meg kell honosítani a gyáriparral kapcsolatos mezőgazdasági kulturát.

Hogy a legelő számára kihasítandó területen felülmáradó 28,000 kat. holdnyi területet nem egy személy

részére javasolom haszonbérbe adni, ez tisztán célszerűségi szempont. A városnak anyagi érdeke azt kívánja, hogy lehetőleg egy személylyel álljunk szerződéses viszonyban. Ezt nem csak azon körülmény indokolja, hogy a haszonbér fizetést egy személy a dolog természete szerint sokkal pontosabban teljesítheti, mint több személy, mint több száz bérlő, hanem indokolja az is, hogy a haszonbér szerződéses kötelezettségek egy személyben összpontosulván, ezeknek teljesítése sokkal rövidebb eljárással kikényszeríthető és egyéb kötelezettségek teljesíthetése könnyebben ellenőrizhető. A felelősség egységesül és ezáltal inkább mellőzve lesznek oly bonyodalmas perek, amelynek hosszadalmas megoldásából ki nem számítható károk származhatnának.

Ami már most a nagy, közép és kisbérletek létesítésének célzatát illeti, ezekre a következőket adom elő:

Hogy a hasznosításnak magjául épen a nagy bérletet ajánlom, ezt főként szociális szempontból teszem, mivel földművelődési kulturánk fejlődésére és fejlesztésére a múltban is, ma is és a jövőben is csak egy olyan központ szolgáltatási módját, melynek anyagi ereje és intelligenciája is van hozzá, hogy ipari vállalatokat létesítsen, már pedig mezőgazdasági, gyáripari vállalatok létesítése és háziipar megteremtése és annak meghonosítása által vélem csakis a kitűzött célt leginkább elérni. Másrészt a nagy bérlet feltétlenül oly intelligens, oly szakértő berendezést igényel, hogy ez a szakértelem és berendezés mintegy követendő példa gyanánt, ösztönzésül fog szolgálni a közép és kisbérleteken leendő gazdálkodása körében. Ipari vállalatokkal nemcsak a termelésnek változatosságát irányítja, hanem egyúttal mindjárt vevőül kínálkozik és a termelőnek nem lesz szüksége arra, hogy árucikkeivel valami távolabb eső piacot keressen fel, a szállítással idejét és pénzét tékozzolja. De ezen felül a nagy bérlet, mint nagy ipari vállalkozó egyúttal telepítő is: munkásokat szerződtet, akinek létfeltételeit előállítja, nekik keresetet nyújt, részükre lakásokat épít. A nagy bérlet tehát telepít és a telepítést nyomon követi a kultúra az iskola alakjában, ami szintén egyik dédelgetett feladata volt ősidőktől fogva Debreczen város közönségének. Temérdek munkás kéz talál ott munkát és így a szociális bajokon is — legalább előre láthatólag — nagyrészt segítve lesz.

A közép bérletek mintegy átmenetet képeznek a nagy és kisbérletek között. — De ezen felül lehetővé tesszük ezek létesítése által azt, hogy aránylag kisebb tőkájú bérlők is bérgazdasághoz juthassanak.

Hogy kisbérleteknek létesítését is javasolom, ezt azért tartom szükségesnek, hogy a belterjes gazdálkodás mibenléte és előnyei minél szélesebb körben ismertté és más, nem bérlő polgároknak kis gazdaságaiban is megvalósíthatók legyenek.

Ami már most a beruházásokat illeti, azoknak a javaslat szerinti mennyisége kérdés tárgyává szerintem nem tehető. Mert csakis az oly gazdáknak van meg a biztos alapja, amelyik a határozati javaslatomban kitett holdankénti befektetési tőke mellett létesül. Az ily gazdaság nem kénytelen küzdeni a lét és nem létnek erőt lenyűgöző nagy kérdéseivel; az ily berendezésű gazdaság érvényesítheti a tőkének és a munkának ható erejét és az így berendezett gazdaság számíthat csak oly jövedelemre, mely a teljesítési kötelezettségen felül kiállhatja az időjárásnak, az áraknak kedvezőtlen alakulásait. Csak az ily berendezésű gazdaság képes megizmosodni és a gazdának megtéríteni nemcsak szellemi és fizikai munkájának gyümölcsét, hanem egyszersmind biztosítani annak a forgó tőkének kamatait

is, amelyet a gazdaság belterjessége szempontjából abba még külön beruházni kell.

Kérdés most már csak az lehet, vajjon a város teljesítse-e ezt a beruházást, vagy a haszonbérlőre hártassék-e ez át? Ha a város teljesíti, ezt a kezelése alatt álló alapokból veendő kölcsön által esetleg megtehetné, mely kölcsön a haszonbérlet tartama alatt amortizáltatnék... Ez esetben a város építene maga magának és átadná a berendezésnek a haszonbérlőnek jó karban tartási és visszabocsátási kötelezettséggel. Ennek előnye a városi pénzeknek elhelyezéseket, másrészt a nagyobb haszonbérösszeg volna. Csakhogy mivel a város soha sem építhet oly olcsón, mint magán személy és ezen felül a jó karban tartási és visszabocsátási kötelezettség temérdek bonyodalma adhat okot: célszerűbbnek tartom ennek a kötelezettségnek a vállalkozó haszonbérlőre való átruházását, annak kikötése mellett, hogy az építkezési anyag és munkaerő lehetőleg Debreczenből vétessék igénybe. Kötelezendő volna a bérlő az esetben arra is, hogy amennyiben a beruházások teljesítése céljából kölcsönre szorulna, vegye kölcsön a várostól szükséges összegeket, biztosítva ezen összegek után a mostaninál magasabb kamat jövedelmet.

Ugyancsak a bérlő által teljesítendő a mezőgazdasági művelésre szánt területen az uthálózatnak és árkolásoknak létesítése is. Ez már annyira saját érdekében történik, hogy ennek megvalósítása külön kikötés nélkül is biztosra vehető.

A legelőül, valamint a város törzsménese és gulyája céljaira kihatandó terület csatornázási költségei a dolog természete szerint a várost, mint haszonélvező tulajdonost terhelnék, de az ezen területek kihasználása után várható jövedelemből ez a beruházási összeg rövid időn belül amortizálódna.

Az itt említett beruházásoknak összege, ide nem értve a csatornahálózat létesítésének költségeit, mintegy 2½ millió koronára rugnak. Ha még ide vesszük a gyárak létesítésének szintén több millió koronára rugó költségeit és ha nem tévesztjük szem elől azt, amit egy ily vállalatnál különösen nem szabad szem elől téveszteni, hogy t. i. a vállalkozó befektetéseit teljesen kihasználni is akarja: akkor azt hiszem teljesen indokolt az a javaslatom, hogy a haszonbérleti időtartam 40, esetleg 60 évben állapíttassék meg, mely idő alatt a vállalkozó egy részt teljesen amortizálhatja milliókra menő befektetéseit, másrészt pedig abban a helyzetben lesz, hogy összes beruházásait minden megtérítés nélkül a haszonbérbe adó városnak átadhatja.

Ennek bekövetkeztével pedig a város előreláthatólag abban a helyzetben lesz, hogy a neki merőben ingyenben levő épület és gyári berendezéssel ellátott, nagy kiterjedésű gazdaságát legalább 50—60%-al magasabb összegért adhatja haszonbérbe, mint amennyit a most javasolt haszonbérleti időtartama alatt kapni fog.

Ily módon a törvényhatóság megveti az alapját annak, hogy az utódok, — a jövő nemzedék — habár különböző terhek hárulnak is reá, de a fokozott jövedelmű források mellett kielégítheti a közszükségleteket és hálával gondolhat a mai nemzedékre, mely a város haladásának útját ily módon beláthatatlan hosszú időre elegyengette.

És most nézzük, hogy határozati javaslatom szerint beruházási költségek mily összegre rugnak? Felelet:

1. Építkezési stb. költségek:

a) A nagybérleten 14,000 hold után à 60 K 840,000 K

szonbérlet tartama alatt saját költségén állandóan jó karban fentartja ;

b) az aa) pont alatt említett 400 kis bérleten uthálózat, árkoltatás, továbbá megfelelő gazdasági épületek létesítésére kat. holdanként 150 koronát,

c) a bb) pont alatt említett középbérleteken ugyan-ezen célra kat. holdanként legalább 50 koronát ;

d) a saját részére fennhagyandó nagy bérleten ugyan-ezen célra és majorok létesítésére kat. holdanként legalább 60 koronát záros határidő alatt és Debreczen sz kir. város hatóságának ellenőrzése mellett beruház.

5. Köteleztessék a bérlő arra, hogy a nagybérleten elsősorban cukorgyárat létesít.

Köteleztessék továbbá konyhakertészet létesítésére, melyben konyhakerti növényeket termeljen, legalább is olyan mennyiségben, amennyi Debreczen város fogyasztó közönsége szükségletének megfelel.

Köteleztessék továbbá arra, hogy ugy a nagybérleten, valamint a közép- és kisbérleteken mezőgazdasági ipari terményeknek, nevezetesen len vagy kender, kosárfűz, gyékény, czirok stbnek termelését meghonosítja s ezen ipari termények feldolgozására a nagy bérlet területén különféle gyári ipar vállalatot létesít, amelyekben a kisbérletek hasonló terményei is feldolgozásra kerülnek.

6. Végül köteleztessék a nagy bérlet területén a legmagasabb kulturának megfelelő állattenyésztést létesíteni és fentartani.

7. Kiköztetik, hogy haszonbérletnek ugy a kis, mint a közép, valamint a nagybérleten teljesítendő összes, minden néven nevezendő beruházásai, nemkülönben a létesítendő gyári ipari vállalatai, nevezetesen az épületek és ezeknek minden tartozékai és minden felszerelvényei a haszonbérlet leteltével minden megtérítés nélkül Debreczen sz. kir. városnak kizárólagos tulajdonába mennek át.

8. A haszonbérleti idő tartama 40, esetleg 60 évben állapittatik meg.

9. A haszonbérleti szerződés tervezetének részletes kidolgozására egy jogász, gazda, műszaki és közegészségi szakértőkből álló bizottság küldessék ki.

Ez az én határozati javamat, melynek indoklásául a következőket vagyok bátor előadni :

A Hortobágy oly nagy kiterjedésű terület s talaja legnagyobb részben oly kiválóan alkalmas, hogy rajta mezőgazdaság és mezőgazdasági ipar megfelelő szakértelemmel és megfelelő anyagi tőkével a legfényesebb eredménnyel folytatható. A mezőgazdaságnak és mezőgazdasági iparnak nagy arányokban való megvalósítására kiválóan alkalmas. Ha azonban a Hortobágynek akár negyed, akár fele része vétetnék a tervezett kihasználása alá: a tőke és szakértelem együttes hatásának eredménye megközelítőleg sem állana arányban a területbeli különbséggel. Nagyobb területen ugyanazon szakértelemmel és csak aránylag nagyobb tőkével hasonlíthatatlanul nagyobb eredmény érhető el, mint kisebb területen ugyanezen tényezők mellett. A nagyobb területen kiszélesednek a szakértelem érvényülésének határa. Nagy gazdaságban érvényesül mindig a magasabb intelligenciával vezetett gazdasági rendszer s így mai körülményeink között csakis ezekből ültethető át kisebb gazdaságokba a kultúra s fejleszhető idővel kisebb területeken is mintagazdaság. — A nagyobb gazdaság különösen az ipari termelést illetően kiválóan éreztetni fogja jó hatását az által, hogy az ipari növények termelése és a közeli gyárban könnyen és jó áron való értékesíthetése buzdító példaként fog szolgálni az eddigi,

egyoldalunak mondható termelésnek változatosabbá tétele iránt.

De ezen felül még azért is az egész területre lenne kiterjesztendő a kihasználás, mert csakis ily módon enged meg a város pénzügyi helyzete a közlegelő, továbbá a városi törzsgulya és törzsménes részére kihasítandó területeknek csatornázását; továbbá a közlegelőnek csatornázása által a jószágértartó közönségnek érdeke a mainál sokkalta kisebb területen és sokkalta jobban megvalósítható lévén, nem volt indokolható, hogy a többi terület parlagon hagyassék.

A városi házipénztárnak érdeke és a polgárságnak annyi közterher által sújtott helyzete pedig sürgősen követeli ennek a valóban dus jövedelemmel kecsegtető jövedelmi forrásnak megnyitását.

Meg vagyok előre is győződve afelől, hogy a haszonbérbe adónak jelzett 28,000 hold terület után oly összegű haszonbérleti jövedelemhez jut a város házipénztára, amely jövedelem teljesen elegendő lesz a mai napság csak tetemes pótdadóval fedezhető közszükségleteknek fedezésére, úgyhogy a községi pótdadó emberileg belátható hosszú időre teljesen kiküszöbölhető lesz a költségvetésből. Sőt nem hiú ábrándkép és nem délibábos játék az én gondolatomnak, hanem a valóság erejével bíró valószínűség az, hogy a határozati javaslat értelmében fogantatandó kihasználási tervnek megvalósítása esetében a város háztartásának költségvetése jövedelem felesleggel fog zárulni. Ami pedig magában véve is biztos eszköze a város anyagi és szellemi fejlődésének. Ezen felül a haszonbérleti jövedelem oly biztos és meghatározott időben ismétlődő bevétele lesz a városi házipénztárnak, melyre városfejlesztési politikát biztos kezekkel lehet alapítani és megvalósítani.

A határozati javaslat szerinti területfelosztás figyelemmel van az eddig üzemben volt jószágértartásra és a városnak két fontos intézményére: a törzsménes és törzsgulya gyarapíthatására és fejlesztésére.

A jószágértartó közönség mai érdekét illetően azt a jószág-állományt tettem számításom alapjává, mely érdekről és amely jószág-állományról a folyó és a legközelebbi mult években szó lehet. Köztudomású, hogy azt a 22,000 darab számos jószágból álló állományt — mert hiszen ennyi volt az a számos jószág, mely a Hortobágyot járta, átlag 60 napon át — az egész Hortobágyi legelő sem volt képes a mai állapotában eltartani. — A kora tavasszal kivert jószág a meginduló félben levő gyenge füvet annyira agyon tapossa, hogy egész éven át sem tud az többé még megfelelő időjárás mellett sem lábra kapni; úgyhogy a gazdák már rendszerint nyár elején kényszerítve vannak jószágukat a Hortobágyról az erdei legelőre elhajtani. Ezt a 22,000 számos jószágot pedig a határozati javaslat szerinti 12,000 kat. holdnyi, rendszeresen csatornázott és öntözés által állandóan jókarban tartott legelő, természetesen megfelelő legeltetési rendszer mellett, sokkal jobban ellátja, mint a mai állapotban levő egész Hortobágy. Ujabbán még a sáskajárás veszedelme is fényveti a Hortobágyot, minék ugyancsak az egész területnek rendszeres művelés alá vételével lehet legcélzzerűbben gátat vetni.

Összegezve az elmondottakat, a Hortobágy hasznosításának, szerintem, egyedül helyes módja, hogy csatornáztatni kell, a javaslatom szerint legeltetési célra szánt részt, a többin pedig meg kell honosítani a gyáriparral kapcsolatos mezőgazdasági kulturát.

Hogy a legelő számára kihasítandó területen felülmáradó 28,000 kat. holdnyi területet nem egy személy

részére javasolom haszonbérbe adni, ez tisztán czélszerűségi szempont. A városnak anyagi érdeke azt kívánja, hogy lehetőleg egy személylyel álljunk szerződéses viszonyban. Ezt nem csak azon körülmény indokolja, hogy a haszonbér fizetést egy személy a dolog természete szerint sokkal pontosabban teljesítheti, mint több személy, mint több száz bérlő, hanem indokolja az is, hogy a haszonbér szerződéses kötelezettségek egy személyben összpontosulván, ezeknek teljesítése sokkal rövidebb eljárással kikényszeríthető és egyéb kötelezettségek teljesíthetése könnyebben ellenőrizhető. A felelősség egységesül és ezáltal inkább mellőzve lesznek oly bonyodalmas perek, amelynek hosszadalmas megoldásából ki nem számítható károk származhatnak.

Ami már most a nagy, közép és kisbérletek létesítésének célzatát illeti, ezekre a következőket adom elő:

Hogy a hasznosításnak magjául éppen a nagy bérletet ajánlom, ezt főként szociális szempontból teszem, mivel földművelődési kulturánk fejlődésére és fejlesztésére a múltban is, ma is és a jövőben is csak egy olyan központ szolgáltatási módját, melynek anyagi ereje és intelligenciája is van hozzá, hogy ipari vállalatokat létesítsen, már pedig mezőgazdasági, gyáripari vállalatok létesítése és háziipar megteremtése és annak meghonosítása által vélem csakis a kitűzött célt leginkább elérni. Másrészt a nagy bérlet feltétlenül oly intelligens, oly szakértő berendezést igényel, hogy ez a szakértelem és berendezés mintegy követendő példa gyanánt, ösztönzésül fog szolgálni a közép és kisbérleteken leendő gazdálkodása körében. Ipari vállalataival nemcsak a termelésnek változatosságát irányítja, hanem egyúttal mindjárt vevőül kínálkozik és a termelőnek nem lesz szüksége arra, hogy árucikkeivel valami távolabb eső piacot keressen fel, a szállítással idejét és pénzét tékozzolja. De ezen felül a nagy bérlet, mint nagy ipari vállalkozó egyúttal telepítő is: munkásokat szerződtes, akinek létfeltételeit előállítja, nekik keresetet nyújt, részükre lakásokat épít. A nagy bérlet tehát telepít és a telepítést nyomon követi a kultúra az iskola alakjában, ami szintén egyik dédelgetett feladata volt ősidőktől fogva Debreczen város közönségének. Temérdek munkás kéz talál ott munkát és így a szociális bajokon is — legalább előre láthatólag — nagyrészt segítve lesz.

A közép bérletek mintegy átmenetet képeznek a nagy- és kisbérletek között. — De ezen felül lehetővé tesszük ezek létesítése által azt, hogy aránylag kisebb tőkájú bérlők is bérgazdasághoz juthassanak.

Hogy kisbérleteknek létesítését is javasolom, ezt azért tartom szükségesnek, hogy a belterjes gazdálkodás mibenléte és előnyei minél szélesebb körben ismertévé és más, nem bérlő polgároknak kis gazdaságaiban is megvalósíthatók legyenek.

Ami már most a beruházásokat illeti, azoknak a javaslat szerinti mennyisége kérdés tárgyává szerintem nem tehető. Mert csakis az oly gazdának van meg a biztos alapja, amelyik a határozati javaslatomban kitett holdankénti befektetési tőke mellett létesül. Az ily gazdaság nem kénytelen küzdeni a lét és nem létnek erőt lenyűgöző nagy kérdéseivel; az ily berendezésű gazdaság érvényesítheti a tőkének és a munkának ható erejét és az így berendezett gazdaság számíthat csak oly jövedelemre, mely a teljesítési kötelezettségen felül kiállhatja az időjárásnak, az áraknak kedvezőtlen alakulásait. Csak az ily berendezésű gazdaság képes megizmosodni és a gazdának megtéríteni nemcsak szellemi és fizikai munkájának gyümölcsét, hanem egyszersmind biztosítani annak a forgó tőkének kamatait

is, amelyet a gazdaság belterjessége szempontjából abba még külön beruházni kell.

Kérdés most már csak az lehet, vajjon a város teljesítse-e ezt a beruházást, vagy a haszonbérletre háríttassék-e ez át? Ha a város teljesíti, ezt a kezelése alatt álló alapokból veendő kölcsön által esetleg megtehetné, mely kölcsön a haszonbérlet tartama alatt amortizáltatnék... Ez esetben a város építene maga magának és átadná a berendezésnek a haszonbérletnek jó karban tartási és visszabocsátási kötelezettséggel. Ennek előnye a városi pénzeknek elhelyezéseket, másrészt a nagyobb haszonbérletösszeg volna. Csakhogy mivel a város soha sem építhet oly olcsón, mint magán személy és ezen felül a jó karban tartási és visszabocsátási kötelezettség temérdek bonyodalma adhat okot: czélszerűbbnek tartom ennek a kötelezettségnek a vállalkozó haszonbérletre való átruházását, annak kikötése mellett, hogy az építkezési anyag és munkaerő lehetőleg Debreczenből vétessék igénybe. Kötelezendő volna a bérlő az esetben arra is, hogy amennyiben a beruházások teljesítése céljából kölcsönre szorulna, vegye kölcsön a várostól szükséges összegeket, biztosítva ezen összegek után a mostaninál magasabb kamat jövedelmet.

Ugyancsak a bérlő által teljesítendő a mezőgazdasági művelésre szánt területen az uthálózatnak és árkolásoknak létesítése is. Ez már annyira saját érdekében történik, hogy ennek megvalósítása külön kikötés nélkül is biztosra vehető.

A legelőül, valamint a város törzsmérese és gulyája céljaira kihatandó terület csatornázási költségei a dolog természete szerint a várost, mint haszonélvező tulajdonost terhelnék, de az ezen területek kihasználása után várható jövedelemből ez a beruházási összeg rövid időn belül amortizálódna.

Az itt említett beruházásoknak összege, ide nem értve a csatornahálózat létesítésének költségeit, mintegy 2 1/2 millió koronára rugnak. Ha még ide vesszük a gyárak létesítésének szintén több millió koronára rugó költségeit és ha nem tévesztjük szem elől azt, amit egy ily vállalatnál különösen nem szabad szem elől téveszteni, hogy t. i. a vállalkozó befektetéseit teljesen kihasználni is akarja: akkor azt hiszem teljesen indokolt az a javaslatom, hogy a haszonbérleti időtartam 40, esetleg 60 évben állapíttassék meg, mely idő alatt a vállalkozó egy részt teljesen amortizálhatja milliókra menő befektetéseit, másrészt pedig abban a helyzetben lesz, hogy összes beruházásait minden megtérítés nélkül a haszonbérbe adó városnak átadhatja.

Ennek bekövetkeztével pedig a város előreláthatólag abban a helyzetben lesz, hogy a neki merőben ingyenben levő épület és gyári berendezéssel ellátott, nagy kiterjedésű gazdaságát legalább 50—60%-al magasabb összegért adhatja haszonbérbe, mint amennyit a most javasolt haszonbérleti idő tartama alatt kapni fog.

Ily módon a törvényhatóság megveti az alapját annak, hogy az utódok, — a jövő nemzedék — habár különböző terhek hárulnak is reá, de a fokozott jövedelmű források mellett kielégítheti a közszükségleteket és hálával gondolhat a mai nemzedékre, mely a város haladásának útját ily módon beláthatatlan hosszú időre elegyengette.

És most nézzük, hogy határozati javaslatom szerint beruházási költségek mily összegre rugnak? Felelet:

1. Építkezési stb. költségek:

a) A nagybérleten 14,000 hold után a 60 K 840,000 K

b) A középbérleteken 6000 hold után à 50 K	300,000 K
c) A kis bérleteken 8000 hold után à 150 K	1.200,000 K
I-ször összesen:	2.340.000 K

2. Csatornázási költségek:

a) Közlegelő céljaira kihasítandó 12,000 holdon, mesterséges öntözéssel való berendezésnek létesítése, államsegélynek igénybe vétele mellett	1.200,000 K
b) A város törzsmérese és törzsgulyája részére kihasítandó 2580 holdnak mesterséges öntözéssel berendezése ...	400,000 K
II-szor összesen:	1.660,000 K
I-ször összesen:	2.340,000 K
Beruházási költség tehát mindössze	4.000,000 K

Hogyha pedig a várható haszonbér összegét akarjuk kiszámítani, itt különbséget kell tenni, vajon az építkezési beruházásra előirányzott 2.340,000 korona költség a várost, és a között, hogy a haszonbérlet fogja e terhelni?

Hogyha ugyanis határozati javaslatomnak elfogadásával ez a költség a haszonbérletre háríttatik: ebben az esetben a haszonbérlet viseli ennek a 2.340,000 korona beruházási költségnek amortizációját és így kevesebb haszonbért fizet, mint ha ezt a költséget a város fedezné. Ebben az esetben tehát a haszonbérlet összege mint minimum következő lenne:

a) A 400 kisbérlet 8000 hold területe után holdanként à 20 kor... ..	160,000 K
b) A 6000 holdnyi középbérlet után holdanként à 12 K	72,000 K
c) A 14,000 holdnyi nagybérlet után holdanként à 16 K	224,000 K
d) A közlegelőül kihasítandó 12,000 holdnak jövedelme, holdanként legalább 2 darab számos jószágot számítva, 1 darab jószág után à 10 korona	240,000 K
e) A város törzsmérese és törzsgulyája részére kihasítandó 2580 holdnak jövedelme à 10 korona	25,800 kor. ...
Összes bevétel:	721,800 K

Ezzel a bevétellel szemben a város csakis a kimutatott 1.600,000 korona csatornázási költséget fedezné, melynek évi amortizációjára 4-6% amortizációs kamatot számítva fizetendő volna évenként ... .. 76,360 K melyet levonva a várható bruttó bevételből, marad ... .. 645,440 K tiszta bevétel gyanánt.

Oly összeg ez, mélyen tisztelt Bizottság, mely minden indokolásnál szebben beszél.

Ugyanezért nem is fárasztom tovább a mélyen tisztelt Bizottságnak becses figyelmét, hanem határozati javaslatomat elfogadásra ajánlom.

Várható jövedelem 1-ső évben 40%	= 182,400 K
2-ik " 60 "	= 273,600 K
3-ik " 80 "	= 364,800 K
4-ik " 100 "	= 456,000 K

*

Biró Géza javaslata:

Nagyságos Polgármester ur!
Tisztelt Bizottság!

Bizonyára minden önzetlen magyar ember nagy örömmel veszi tudomásul, hogy végrevalahára annyi vajudás után Debreczen városa a legerélyesebben hozzálát a tulajdonát képező Hortobágy elnevezés alatt ismert pusztáknak a mai kor igényeinek és gazdasági kulturájának megfelelő hasznosításához.

Néhány évvel ezelőtt, amikor debreczeni lakossá lettem és a Hortobágy pusztája gazdasági szempontból valósággal elszomorító kezelésével közelebbről és részletesen megismerkedtem, egy hosszabb cikksorozatban szerény tehetségemhez képest vázlatát adtam azon különböző módozatoknak, melyek szerint a Hortobágy hasznosítását keresztül viendőnek tartom.

A Hortobágy mai nagy kárral járó és valósággal szomorú állapota nem magánügy, melyhez nincsen senkinek semmi köze.

A Hortobágy kérdése közügy, magyar nemzeti. Közügy nemzetgazdasági, közügy közigazgatási. Közügy szociális tekintetből és közügye úgy Debreczen városnak magának, mint Debreczen város összes lakosságának, pénzügyi és általában forgalmi tekintetből is.

Hogy a Hortobágy mai kezelése valóságos gazdasági abszurdum; az annyira kézen fekvő és még a lakosok előtt is annyira világos, hogy azt bővebben magyarázni fölösleges, sőt már unalmas is. — Ugy fogom fel tehát a dolgot, hogy ha ezen óriási értéket képviselő területnek megfelelőbb hasznosítására akárki ez országban olyan gondlattal hozzá tud járulni, amellyel a nagy cél elérését megközelíteni segíti, akkor azt az intéző körök tudomására hozni ugyyszólván kötelessége. Ennek a kötelességemnek feleltem én meg akkor. Mert a költő is azt mondja »írj, tégy..... kinek mint adák az Istennek«.

Ilyen kötelességemet vélem teljesíteni ma is, mikor a nagyságos Polgármester ur felhívása folytán itt megjelenem és csekély tehetségemmel, de teljes erőmmel és hazafiúi örömmel én is segíteni kívánok mindazoknak, akik e fontos kérdés előkészítésén és megfejtésén munkálkodnak.

A dolog érdemére térvén, sietek mindjárt kijelenteni, hogy én a Hortobágy tulajdonjogának kérdéséhez hozzá szólni nem akarok, hanem alapul elfogadom azt a megdönthetetlen tény, hogy az Debreczen város tulajdona, amivel szabadon rendelkezik.

Elfogadom továbbá — nehogy a bizottság eddigi tervezetéseiben egy irányt zavaró barázdát huzzak keresztül — azt is, hogy a Hortobágyból 10—12 ezer hold szakítottassék ki és vétessék megfelelő gazdasági kultúra alá és a többi rész fokozatosan és semmi esetre sem a mai állapotban javíttatván, legelőképpen tartassék fenn!!

A kiszakítandó területre vonatkozó irányelvek, tervezetek megvitatásánál először is két fontos és nagy kérdés áll előnkbe:

Az első az, hogy van-e a Hortobágnak olyan részlete, amelyen az a 10—12.000 hold összefüggésben kiszakítható és amelyen a talaj fizikai és vegyi összetétele és egyéb termelési viszonyok reményt nyújthatnak arra, hogy azon a mezőgazdasági termelés eredményes leend?!

Ezen első és alapvető kérdésre a feleletem most is csak kérdés az, ami ezelőtt négy évvel akkor volt, amikor az ezen érdekében megtartott helyszíni szemle alkalmával, mint bizottsági tag jelen voltam: hogy igenis erre alkalmas

terület van és hogy azon a gazdasági termelés megkezdésének és folytatásának semmi más termelési tényező sem képezheti akadályát.

A második rendkívüli fontos alapkérdés az, hogy minő módozatok szerint történjék ott a hasznosítás? Ha a Hortobágy egyes ember tulajdonát képezné, még annak is rendkívüli gondot kellene hogy adjon a művelési tervnek megválasztása és mikénti keresztülvitele, de százszorosán fokozódik ezen kérdésnek a fontossága akkor, mikor ez Debreczen város tulajdona. — E bizottság érezvén a nagy erkölcsi felelősség súlyát, valóban nem lehet eléggé óvatos ezen kérdésben a határozat meghozatalánál, nehogy bármely okból olyan hibát kövessen el, ami annak egész jövőjére bénítólag hasson, vagy akár pénzügyi, akár gazdasági, akár szociális szempontból egy későbbi keserű megbánásra okot szolgáltatson.

Abban azt hiszem mindnyájan egyetértünk, hogy a kihasítandó terület esetleg gazdasági gyáripparral összekötött mezőgazdálkodás útján hasznosítandó.

A hasznosításra nézve a következő módozatok közül lehet válogatnunk:

1-ször. Házikezelés. 2-szor. Egyes bérlőnek történő bérbeadás. 3-szor A város polgáraiból alakítandó szövetkezetnek történő bérbeadás. 4-szer. Megfelelő magyar kis gazdáknak parcellázás útján történő bérbeadás.

Biráljuk tehát ezeket a módozatokat sorrendben, pénzügyi, gazdasági és szociális szempontból, egyelőre csakis nagy konturokban.

A házikezelés mellett szólana az az előny, hogy így módja volna a városnak arra nézve, hogy az állattenyésztés terén jó példával járjon elől és a város lakóinak, sőt a vidéknek is mindig kitűnő tenyész anyagot szolgáltat-hasson. Nem csak ló- és szarvasmarháiból, hanem juh- és sertésből is.

Gazdasági gyáripari telepet is létesíthetne.

Sokat tehetne a magtermelés terén, továbbá célszerű fásítással a klimatikus viszonyok kedvezőbb megváltoztatására stb. De mindezek egy részét a város keresztül viheti másuton is és ha tudjuk azt, hogy a város mai pénzügyi viszonyai sem olyan fényesek, hogy a város millióit is kitevő újabb befektetések eszközzésére kedve lehetne, de meg a házikezelés minden erkölcsi területre rendkívüli terheket is ró, úgy azt hiszem hamar végezhetünk arra nézve, hogy ez a mód nem ajánlható.

Azt a módot sem lehet ajánlhatni, — ha mindent együtt mérlegelni akarunk -- hogy a szóban terület 1—2. nagybérlőnek adassék ki, jóllehet erre már tudomásom szerint egyesek pályázni is szándékoznak. — A városnak nem szabad azonban, nézetem szerint, csupán azon egy cél tartani szem előtt, hogy legtöbb jövedelmet kapjon, ha ezen — mondjuk — elsőrendű cél mellett egyéb nemes és hazafias célokat is elérhet. — Már pedig nagybérlőnek való bérbeadásánál legfeljebb egy-két család meggazdagodására nyújtana módot, de nemzeti és szociális szempontból mit se nyerne. Ezeket pedig figyelmen kívül hagyni nem szabad. — Azt a körülményt, hogy a nagy bérlővel kevesebb a baj és hogy az megbízhatóbb, döntő előnynek nem ismerhetem el, amennyiben kellő körülmények mellett e tekintetben a később említendő módok sem kifogásolhatók. Az, aki a magyar kisgazdák ügyét szíven viseli, erre a módra nem szavazhat.

A 3-ik mód volna az, hogy a város a területet egy tisztán debreczeni s első sorban gazdasággal foglalkozó polgárokból e célra törvényesen alakítandó Szövetkezetnek

adja ki, egységes kezelés feltétele mellett. Ezen módnak előnyei a következők:

1. A vállalkozási nyereség a polgárság kezében maradna.

2. A Szövetkezet megbízható bérlő.

3. A szövetkezet a Hortobágyon többi részén legelő állatait több gondozásban részesíthetné.

4. És ez esetben üdvösnek mutatkozik az is, hogy a szövetkezet a Hortobágy többi legelő részét is fix összegért bérbe vegye, a város részére fennhagyandó részlet kivételével és kikötésével annak, hogy mint most is minden debreczeni polgár marháját egy megállapítandó maximális mennyiségben és meghatározott díjért köteles befogadni. Ezzel megszűnnék a város mai pénzügyileg bizonytalan helyzete és az mindig ismerné az összeget, amire — és pedig pontos határidőben — számolhat. — De másfelől a legalább 15—25. évre szóló szerződés mellett a Szövetkezet mihamarabb rájönne arra is, hogy a legelő részt is átmeneti munkálással és öntözéssel többszörös értékre emelheti és ezt bizonyára meg is tenné, amihez a város is hozzájárulhatna az elért több bevétel egy bizonyos hányadával.

De lássuk hasonló rövideggel a 4-ik módot is.

E szerint a 10 ezer holdat fel kellene osztani dűlőkre s ezek között a helyzet kívánalmi szerint (a talajminőséghez képest) kisebb-nagyobb 20—100 holdas parcellákra. — Ezeket a parcellákat pedig oda kellene adni, megfelelő biztosítékkal rendelkező tiszta magyar kisgazdáknak 15—25 évi bérletre.

Ezzel a város elérné azt is, hogy a saját és családja munkaerejével is dolgozó kisgazdától több bért kapna, mint az egyes nagybérlőtől.

Továbbá benépesítené e területet 200—400 családdal. Így izmosodnék a város lakóinak létszámában. — Nagyban hozzájárulna ez kereskedelmünk és iparunk fellendítéséhez. Igen sok magyar kisgazdának nyitná meg boldogulásának útját és nyújtana módot, hogy tevékenységével családjának és a magyarságnak anyagi megerősítéséhez hozzá járul-hasson s hazájában megmaradhasson.

Ezt a szempontot pedig Debreczen városának nem lehet tekinteten kívül hagyni.

Most még sem ideje, sem helye nincs itt annak, hogy a részletekkel foglalkozzunk.

Éppen azért csupán azt vagyok bátor indítványozni tehát, hogy hozzon a t. Bizottság elvi határozatot arra nézve, vajjon melyik módszert találja legcélszerűbbnek és az elfogadandó mód tervének részletes és megindokolt elkészítésére küldjön ki egy szakbizottságot a polgármester ur elnöklete alatt. — Legyen tagja e bizottságnak a főügyész, főszámvevő, gazdasági tanácsos, egy jegyző, egy mérnök és három e célból behívandó gazdasági szakember küldessék, hogy feladatát ez év november végéig befejezve s jelentését a kész tervvel együtt ide benyujtsa.

Utassítsák a szakbizottság, hogy feladatát t. i. a legkisebb részletre is kiterjedő tervezetét ez év végéig ezen nagybizottsághoz nyujtsa be.

Ennek megtörténte után a nagybizottság a kész tervet szakszempontból bíraltassa felül.

Én ezen módot gyorsabban elintézhetőnek és célravezetőbbnek tartom, mint a pályázat kiírását tervek készítésére, mely esetben még ha sok ivre terjedő utasítást adnánk is ki a pályázók részére, annyira különböző eszmével találnók magunkat szemközt, hogy azok labirintjaiban talán ismét igen hosszú ideig kellene keresnünk a leghatékosabb és a viszonyoknak megfelelő módozatot.

Én meg vagyok róla győződve, hogy ilyenformán a célzott mihamarább elérjük és anélkül, hogy ez a városnak külön kiadásába kerülne; mert hiszen úgy vélekedem, hogy hazafiúi kötelességünk teljesítéséért nem a pénzbeli fizetés, hanem saját öntudatunk a méltó és illő jutalmazás.

A modern élet igényei mindig többet követelnek. Követeléseikkel szemben nem elég és nem is teljes mindig a negatív védekezés. A haladásban utolsónak nem maradhatunk. Keltsük életre és hívjuk segítségül tehát százados álmaikból a milliókat; hogy minden tekintetben igaza lehessen annak a versnek, mely úgy kezdődik, hogy

De szép a Hortobágy,
Istenem, de szép . . .

A második megsemmisítő rendelet Debreczenhez.

Debreczen város törvényhatósága az elsők között volt, amely az alkotmányellenes kormánytól megtagadta az adót és az ujonczot. Ez év június havában volt az a nevezetes ülése Debreczen törvényhatóságának, ahol egyhangulag kimondották, hogy a törvénytelen kormánynak sem adót, sem ujonczot nem adnak, sőt megtiltják a tisztviselőknek, hogy az önként fizetendő adókat sem fogadják el.

Természetes volt, hogy a törvénytelen kormány ezt a fiazafias határozatát a városnak megsemmisítette s utasította a polgármestert, hogy az ő utasítása szerint járjon el.

Kovács József polgármester azonban nem tett eleget a miniszter utasításainak. A főispán utján felterjesztést intézett a miniszterhez, amelyben tudatta, hogy rendeletének nem tehet eleget, ragaszkodik a közgyűlés határozatához.

Erre a felíratra október végén érkezett meg a Kristóffy belügyminiszter válasza, mely így hangzik:

A város törvényhatósági bizottságának f. év június 28-án tartott közgyűlésében 180. sz. alatt hozott határozatát a meg nem szavazott adók beszédésétől és beszolgáltatásától, valamint a törvényhozás által meg nem szavazott ujonczok előállításától vagy az 1881. XVIII. t.-cz-ben megjelölt rendkívüli módon való pótlásától, sőt ily cselekményeknek bármi módon való előállításától is a városi tisztviselőknek és alkalmazottaknak eltöltésére vonatkozó részében megsemmisítő — 72,365/905. sz. rendeletemet Polgármester ur részéről az 1886. évi XXV. t.-cz. 73. §-ának d) pontja alapján 10,393/905. szám alatt a város főispánjához tett s ő általa hozzám felterjesztett felírat — ellenében törvényes indokainál fogva továbbra is fenntartom.

Erről Polgármester urat utalással szóban levő felíratára, további törvényes eljárás végett ezennel értesitem.

Budapest, 1905. évi okt. hó 27-én.

Kristóffy.

A miniszter tehát ragaszkodik a megsemmisítéshez és követeli a polgármestertől rendeletének végrehajtását.

Kovács József polgármester jelentést tett nyomban Domahidy főispánhoz, egyben a tanácshoz is átírt, átíratában kijelentve, hogy nem érzi magát kötelezettnek a rendelet végrehajtására.

E tárgyban november 7-én rendkívüli közgyűlés lesz, mely minden bizonynyal *egyhangulag* azt fogja kimondani, hogy *határozatát* a miniszteri rendelettel szemben tovább is fenntartja.

Miskolcz város vízvezetéke és csatornázása.

Szentpály István dr. Miskolcz város széles látókörű polgármestere lapunk szerkesztőségének megküldte az ott létesítendő vízvezeték és csatorna ügyében a közgyűléshez beadott polgármesteri jelentését, mindkettőnek csatolván egyszersmind műszaki leírását. Az érdekes munkából megtudjuk, hogy Miskolcz városának vízvezetéke 830,000 koronába kerül, melyet a város e célra felveendő kölcsönből fedez. A tervzet szerint az I. osztályba tartozó 45 utca házaiba a vízvezeték bevezetése kötelező lenne,

míg a II. osztályba tartozó 39 utca vizét közkutakból nyerné. Ezen osztályozás alapul vétele mellett és egy köbméter vizet 16 fillérben állapítva meg, a vízdijakból a város 92,648 korona bevételt irányoz elő. Kiadást számít 5%-os tőketörlesztésre és kamatra 41,500 koronát, évi üzemköltségre 25,584 koronát, összesen 67,084 koronát, melyet levonva a várható jövedelemből, marad tiszta felesleg 24,564 korona.

A város a vizet a munkácsi görög szertartású katolikus püspökség tapolczai hideg forrásaiból óhajtja a városba vezetni, melyeknek vize, a geológusok állítása szerint, kitűnő.

Szentpály István dr. polgármester igen érdekesen írja le a vízvezeték és csatorna létesítésének szükségességét.

»Miskolcz városának és az egész közönségének régi törekvése az, hogy vízvezetéke és csatornázása a modern igényeknek megfelelőleg kiépüljön.

Vízvezeték és csatornázás nélkül ma már modern város nem létezhetik s hazai városaink közül legtöbbben vagy már megoldották ezt a kérdést, vagy most foglalkoznak megvalósításával. A kettő együtt különben szoros összefüggést képez és egyik a másikat kiegészíti. A vízvezeték csatornázás nélkül tökéletlen alkotás, mert a vízvezeték vizet csatornák nélkül nem lehet tökéletesen sehová sem elővezetni és az csak az utcára eszközölhető.

A csatorna pedig vízvezeték nélkül csak a csapadék vizet vezetheti el, mert a szennyvizek, amelyek az ürülékgödörökben halmazódnak össze, vízvezeték nélkül el nem vezethetők.

A vízvezeték és csatornázásnak előnyei annyira szembeütőek, hogy felesleges azokat részletesen ismertetni.

Vízvezetéknel és csatornázásánál aránylag rövid idő alatt megváltozik az egész város képe. A közegészségügy tetemes javulásnak indul s feltűnő javulás áll be különösen a járványos és ragadós természetű bajokban, mint pl. hagymáz, bélhurut, sarlach, kolera stb. betegségekben. De ezenkívül a városnak tisztántartása, utcáinak öntözése, a szemét eltávolítása, lakások, házak tisztántartása, továbbá fürdés lehetősége és általában a közegészségügynek fejlesztése első sorban is a vízvezetékeltől függ.

Harmadszor a tűzoltás is megbecsülhetetlen segítséget nyer a vízvezetékben, amely minden tekintetben megfelelő csak azon városban lehet, ahol vízvezeték is van.

Negyedszer vízvezetékkel kapcsolatban az építkezési kedv is hatalmas lendületnek indul. Könnyebben épülnek kéthárom emeletes bérházak is, mert az emeleteken elhelyezett lakások vízzel könnyen elláthatók.

A csatornázásról így ír a miskolczi polgármester: „A csatornázás is éppen úgy, mint a vízvezeték, a közegészségügy fejlődését és javulását a legnagyobb mértékben előmozdítja. Megszünteti azt a tarthatatlan állapotot, hogy a talaj az ürülékgödörök által inficiálva megfertőzze a kutak vizét, hogy a mocskok és szennyvizek az utcára vezessenek és ott büzt árásszanak. Mindezen okoknál fogva a vízvezeték és csatornázás nagy munkáját egyszerre kell létesítenünk».

A miskolczi csatorna kiépítése 735,000 koronába kerül. Ennek 5% kamata és tőketörlesztése évenként 36,750 korona, üzemi költsége évenként 12,960 korona, az összes évi kiadás 49,710 korona. Ezzel szemben a bevétel földbérből, a házak után fizetendő 1.5%-kal kivetett csatornaépítési járuléka 32,908 korona 66 fillér, az esővízi csatornahálózat területén levő házak házbérjöveldelme után

1%-nyi csatornaépítési járulék 19,032 korona 48 fillér, összes jövedelem 59,991 korona 14 fillér; így tehát felesleg 10,281 korona 14 fillér mutatkozik.

Azért is felemlítettük Miskolcz város vízvezetési és csatornázási terveit, mert mi is foglalkozunk ezeknek létesítésével. Miskolcz annyiban szerencsésebb helyzetben van, hogy üde forrásvizet vezethet be a városba, míg nálunk a víz bősége felett most is folyik a vita.

Hisszük azonban, hogy ott is, nálunk is nemsokára megkezdik ezen hasznos művek építését.

Hirek.

— **Rendkívüli közgyűlés.** Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága november hó 7-én, délután 3 órakor közgyűlést tart. Ezen közgyűlésen kerül tárgyalás alá a belügyminiszter megsemmisítő rendelete is. Kérjük a bizottsági tag urakat, hogy minél számosabban jöjjenek fel a közgyűlésre, mert néhány igen fontos ügy van a tárgysorozatba véve.

A város szénszükséglete. A városi tanács november 2-ikán tartott ülésében tárgyalta a város szénszükségletének szállítására beérkezett pályázatokat és a szénszállítást szótöbbséggel a budapestvidéki szénbánya társaságnak adta ki. Ezen határozatot Király Gyula a tanácsnok, mint aki 12 éven át vezeti a körkemenczeügyeit — megfeleltette azon okból, mivel tapasztalata szerint az északmagyarországi szén a körkemenczénél sokkal gazdagabb és az árak közsincs lényeges különbözet. Király Gyula tanácsnok szakértők meghallgatását kérte ezen ügyben, miután azonban a tanács mellőzte, a előtervezését körkemencze üzemének érdekében felelősséget terjesztette.

— **A villamos világítás berendezését** a tanács a Siemens és Schneckert cégnek adta ki. Ezen határozat ellen úgy az Általános Villamossági Társaság, mint a Ganz és Tsa részvénytársaság felelősséget jelentett be. A felelősség dolgában a november 7-ikén tartandó közgyűlés fog határozni.

— **Meghívó.** A debreczeni jótékony nőegylet 1905 november 5-én délelőtt 11 órakor, a nőpariskola nagytermében rendkívüli közgyűlést tart, melyre az egylet összes tagjait meghívom. Tárgy: A lemondás folytán megüresedett egyik alelnöki szék betöltése. Debreczen, 1905 december 30. Veressné Szathmáry Teréz.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Vettük a következő levelet: Tekintetes Szerkesztő Ur! A »Szervezeti szabályzat« javaslatról irt cikkét olvasva sajnálattal láttam, hogy a tisztviselők óhajta fizesük javítását illetőleg a bizottság által csak kis részben vétetett figyelembe s így ha az már ott elejtetett, nem igen remélhető, hogy azt a biz. közgyűlés legalább egyelőre megszavazza.

A javaslatban csupán az foglaltatik, hogy a tisztviselők 6—6 évenként 10—10% korpótlékban részesíttetnek. — Hát az vajmi kevés ugyan, de mégis valami. — Hanem ebben is így kimondva nagy igazságtalanság rejlik, hacsak ezen valami átmeneti intézkedéssel nem segítenek. Ott rejlik u. i. az igazságtalanság, hogy aki csak 6 éve szolgál, ugyanannyi 10% korpótléket kapna, mint aki már 12 vagy több év óta, — ilyen ugyan vajmi kevés van a városnál, de mégis akad — tölti be tisztességgel ugyanezen állást. Szerény nézetem szerint az átmeneti intézkedés az volna, hogy a szabályzat életbeléptetésekor azok, akik már 6 évet szolgáltak, ugyanazon állásban kapják meg a 10% korpótléket, mint azok, kik legalább is 12 éve töltik be, ugyanazon állást 15%, a még ennél is régebb szolgálattal bírók pedig legalább is 20% korpótlékban részesíttessenek.

Ez átmeneti intézkedés már igazán nem tenne számbavehető különbséget s mégis a már előre menetelre nem

igen számítható kevés számú régi érdemes tisztviselők sok évi szolgálatának némi, habár csekély méltánylása volna.

Ez átmeneti intézkedésnek a javaslatba pártlólág való felvételét a szervező-bizottságnak is jóakaratu figyelmébe ajánlja *egy régi tisztviselő.*

— **Rásó Gyula alispán lemondása.** Rásó Gyula alispán lemondásáról a következő értesítést kapta a »Szabadság«, s mely a tény valódi állásának megfelel. A belügyminiszter elrendelte, hogy az önkéntesen befizetett adók elfogadtassanak, az önkénytelen jelentkező ujonczok előállíttassanak. Ennek a rendeletnek a törvényhatóság rendelete ellentétben áll s mivel Rásó Gyula alispán a megyei bizottsági tagok bizalmából alispán, nem akarta magát kitenni annak, hogy a törvényhatóság vitézkedésének ellenszegüljön, tehát igen természetesen beadta lemondását. Most az alispáni ügyek vezetésével Weszprémy Zoltán vármegyei főjegyző lett megbízva. Az esetben, ha a törvényhatóság rendelete ismét hatályon kívül helyezi a miniszter rendeletét, akkor Rásó Gyula alispán állását ismét elfoglalja, ellenesetben megmarad lemondása mellett.

Szerkesztői üzenetek.

Szetzpály István dr. polgármester urnak Miskolcz. Miskolcz város vízvezetékének és csatornázásának műszaki leírását köszönettel vettük és azokról mai számunkban ismertetést közlünk. Nálunk is most folynak ezen munkálatok, melyek a most felvett nagy kölcsönből találnak fedezetre. Köszönjük végül Nagyságodnak lapunkról küldött elismerő sorait.

W. A. urnak Szepesbela. Köszönettel vettük és igyekeznünk módot találni a legközelebbi napokban páratlan szivességed viszonzására.

B. S urnak Jászberény. Megkaptuk, köszönjük és a jelzett kegyeletet célra fordítottuk.

Anonymus. Több alkalommal megjegyeztük már, hogy névtelenül beküldött cikkeknek helyet nem adhatunk. A beküldött cikkely oly hangon van írva, hogy azért a felelősséget el nem vállalhatjuk. Nem kívánjuk mi azt, hogy a cikkelyíró aláírja az általa irt cikkelyt, de nekünk tudnunk kell a beküldő nevét. Elvégre is nekünk nyílt sisakkal kell küzdenünk ebben a város anyagi javát célzó kérdésben. Minekünk az a nézetünk, hogy aki az ostort pattogatja, pattogtassa azt a nyílt mezőn, de ne burkolódzék a névtelenség köpenyegébe. A cikkelyét kivételesen megőrizzük egy hétig.

K. B. Lapunk politikával nem foglalkozik és így cikkelyét nem használhattuk fel lapunkban.

Kérdő. Az illető a Nagyságos cím joggal megilleti, de azért megsugjuk önnek, hogy nem sokat ad a címekre és még szivesebben veszi, ha Tekintetes urnak szólítja.

Bizottsági tag. Határideje még nincs kitűzve, de meg lesz bizonyosan.

Polgár. Az illető nem hatalmozott fel bennünket nevének nyilvánosságra hozatalával, így tehát nem tehetünk eleget kérésének. Annak nagyon örülünk, hogy ön is szinigazságokat talált a cikkelyben és mivel sohasem az a kérdés, hogy ki ír valamit, hanem az, hogy helyeset és igazat ír-e? megnyugodhatik válaszukban.

Koalíciós. Ne méltóztassék az ilyen Pál-fordulásokon fennakadni. Volt már az a bizonyos papiros mindenféle pártnak szócsove, egy újabb ugrás tőle nem csoda.

Sz. Nádudvar. A járás főszolgabirájához tessék fordulni és bizonyára megtalálja igazát.

Utmutató a városházán.

A polgármester fogad minden kedden és pénteken 11 órakor.

A tanács rendes tanácsulást hétfőn és csütörtökön délelőtt tart; a tanácsnokok ez időben feleket nem fogadnak.

Az árvaszék szerdán és szombaton és a hó utolsó napján délelőtt tartja üléseit. Az árvaszéki előadók feleknek felvilágosítást adnak és fogadnak hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken d. e. 10—12-ig.

Én meg vagyok róla győződve, hogy ilyenformán a célzott mihamarább elérjük és anélkül, hogy ez a városnak külön kiadásába kerülne; mert hiszen úgy vélekedem, hogy hazafiúi kötelességünk teljesítéséért nem a pénzbeli fizetés, hanem saját öntudatunk a méltó és illő jutalmazás.

A modern élet igényei mindig többet követelnek. Követeléseikkel szemben nem elég és nem is teljes mindig a negatív védekezés. A haladásban utolsónak nem maradhatunk. Keltsük életre és hívjuk segítségül tehát százados álmaikból a milliókat: hogy minden tekintetben igaza lehessen annak a versnek, mely úgy kezdődik, hogy

De szép a Hortobágy,
Istenem, de szép . . .

A második megsemmisítő rendelet Debreczenhez.

Debreczen város törvényhatósága az elsők között volt, amely az alkotmányellenes kormánytól megtagadta az adót és az ujonczot. Ez év június havában volt az a nevezetes ülése Debreczen törvényhatóságának, ahol egyhangulag kimondották, hogy a törvénytelen kormánynak sem adót, sem ujonczot nem adnak, sőt megtiltják a tisztviselőknek, hogy az önként fizetendő adókat sem fogadják el.

Természetes volt, hogy a törvénytelen kormány ezt a fiazafias határozatát a városnak megsemmisítette s utasította a polgármestert, hogy az ő utasítása szerint járjon el.

Kovács József polgármester azonban nem tett eleget a miniszter utasításainak. A főispán utján felterjesztést intézett a miniszterhez, amelyben tudatta, hogy rendeletének nem tehet eleget, ragaszkodik a közgyűlés határozatához.

Erre a feliratra október végén érkezett meg a Kristóffy belügyminiszter válasza, mely így hangzik:

A város törvényhatósági bizottságának f. év június 28-án tartott közgyűlésében 180. sz. alatt hozott határozatát a meg nem szavazott adók beszédéséről és beszolgáltatásáról, valamint a törvényhozás által meg nem szavazott ujonczok előállításától vagy az 1881. XVIII. t.-cz-ben megjelölt rendkívüli módon való pótlásától, sőt ily cselekményeknek bármi módon való előállításától is a városi tisztviselőknek és alkalmazottaknak eltiltására vonatkozó részében megsemmisítő — 72,365/905. sz. rendeletemet Polgármester ur részéről az 1886. évi XXV. t.-cz. 73. §-ának d) pontja alapján 10,393/905. szám alatt a város főispánjához tett s ő általa hozzám felterjesztett felirat — ellenében törvényes indokainál fogva továbbra is fenntartom.

Erről Polgármester urat utalással szóban levő feliratára, további törvényes eljárás végett ezennel értesitem.

Budapest, 1905. évi okt. hó 27-én.

Kristóffy.

A miniszter tehát ragaszkodik a megsemmisítéshez és követeli a polgármestertől rendeletének végrehajtását.

Kovács József polgármester jelentést tett nyomban Domahidy főispánhoz, egyben a tanácshoz is átírt, átiratában kijelentve, hogy nem érzi magát kötelezettnek a rendelet végrehajtására.

E tárgyban november 7-én rendkívüli közgyűlés lesz, mely minden bizonnyal *egyhangulag* azt fogja kimondani, hogy *határozatát* a miniszteri rendelettel szemben tovább is fenntartja.

Miskolcz város vízvezetéke és csatornázása.

Szentpály István dr. Miskolcz város széles látókörű polgármestere lapunk szerkesztőségének megküldte az ott létesítendő vízvezeték és csatorna ügyében a közgyűléshez beadott polgármesteri jelentését, mindkettőnek csatolva egyszersmind műszaki leírását. Az érdekes munkából megtudjuk, hogy Miskolcz városának vízvezetéke 830,000 koronába kerül, melyet a város e célra felveendő kölcsönből fedez. A tervszerint az I. osztályba tartozó 45 utca házaiba a vízvezeték bevezetése kötelező lenne,

míg a II. osztályba tartozó 39 utca vizét közkutakból nyerné. Ezen osztályozás alapul vétele mellett és egy köbméter vizet 16 fillérben állapítva meg, a vízdijakból a város 92,648 korona bevételt irányoz elő. Kiadást számít 5%-os tőketörlesztésre és kamatra 41,500 koronát, évi üzemköltségre 25,584 koronát, összesen 67,084 koronát, melyet levonva a várható jövedelemből, marad tiszta felesleg 24,564 korona.

A város a vizet a munkácsi görög szertartású katolikus püspökség tapolczai hideg forrásaiból óhajta a városba vezetni, melyeknek vize, a geológusok állítása szerint, kitűnő.

Szentpály István dr. polgármester igen érdekesen írja le a vízvezeték és csatorna létesítésének szükségességét.

»Miskolcz városának és az egész közönségének régi törekvése az, hogy vízvezetéke és csatornázása a modern igényeknek megfelelőleg kiépüljön.

Vízvezeték és csatornázás nélkül ma már modern város nem létezhetik s hazai városaink közül legtöbbben vagy már megoldották ezt a kérdést, vagy most foglalkoznak megvalósításával. A kettő együtt különben szoros összefüggést képez és egyik a másikat kiegészíti. A vízvezeték csatornázás nélkül tökéletlen alkotás, mert a vízvezeték vizet csatornák nélkül nem lehet tökéletesen sehová sem elővezetni és az csak az utcára eszközölhető.

A csatorna pedig vízvezeték nélkül csak a csapadék vizet vezetheti el, mert a szennyvizek, amelyek az ürülékgödrökben halmazódnak össze, vízvezeték nélkül el nem vezethetők.

A vízvezeték és csatornázásnak előnyei annyira szembevetődnek, hogy felesleges azokat részletesen ismertetni.

Vízvezetéknel és csatornázásánál aránylag rövid idő alatt megváltozik az egész város képe. A közegészségügy tetemes javulásnak indul s feltűnő javulás áll be különösen a járványos és ragadós természetű bajokban, mint pl. hagymáz, bélhurut, sarlach, kolera stb. betegségekben. De ezenkívül a városnak tisztántartása, utcáinak öntözése, a szemét eltávolítása, lakások, házak tisztántartása, továbbá fürdés lehetősége és általában a közegészségügynek fejlesztése első sorban is a vízvezetékeltől függ.

Harmadszor a tűzoltás is megbecsülhetetlen segítséget nyer a vízvezetékben, amely minden tekintetben megfelelő csak azon városban lehet, ahol vízvezeték is van.

Negyedszer vízvezetékkel kapcsolatban az építkezési kedv is hatalmas lendületnek indul. Könnyebben épülnek két-három emeletes bérházak is, mert az emeleteken elhelyezett lakások vízzel könnyen elláthatók.

A csatornázásról így ír a miskolczi polgármester: »A csatornázás is éppen úgy, mint a vízvezeték, a közegészségügy fejlődését és javulását a legnagyobb mértékben előmozdítja. Megszünteti azt a tarthatatlan állapotot, hogy a talaj az ürülékgödrök által inficziálva megfertőzze a kutak vizét, hogy a mocskok és szennyvizek az utcára vezessenek és ott büzt áraszanak. Mindezen okoknál fogva a vízvezeték és csatornázás nagy munkáját egyszerre kell létesítenünk«.

A miskolczi csatorna kiépítése 735,000 koronába kerül. Ennek 5% kamata és tőketörlesztése évenként 36,750 korona, üzemi költsége évenként 12,960 korona, az összes évi kiadás 49,710 korona. Ezzel szemben a bevétel földbérből, a házak után fizetendő 1.5%-kal kivetett csatornaépítési járuléka 32,908 korona 66 fillér, az esővízi csatornahálózat területén levő házak házbérjöveldelme után

1%-nyi csatornaépítési járulék 19,032 korona 48 fillér, összes jövedelem 59,991 korona 14 fillér; így tehát felesleg 10,281 korona 14 fillér mutatkozik.

Azért is felemlítettük Miskolcz város vízvezetési és csatornázási terveit, mert mi is foglalkozunk ezeknek létesítésével. Miskolcz annyiban szerencsésebb helyzetben van, hogy üde forrásvizet vezethet be a városba, míg nálunk a víz bősége felett most is folyik a vita.

Hisszük azonban, hogy ott is, nálunk is nemsokára megkezdik ezen hasznos művek építését.

Hirek.

— **Rendkívüli közgyűlés.** Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága november hó 7-én, délután 3 órakor közgyűlést tart. Ezen közgyűlésen kerül tárgyalás alá a belügyminiszter megsemmisítő rendelete is. Kérjük a bizottsági tag urakat, hogy minél számosabban jöjjenek fel a közgyűlésre, mert néhány igen fontos ügy van a tárgysorozatba véve.

A város szénszükséglete. A városi tanács november 2-ikán tartott ülésében tárgyalta a város szénszükségletének szállítására beérkezett pályázatokat és a szénszállítást szótöbbséggel a budapestvidéki szénbánya társaságnak adta ki. Ezen határozatot Király Gyula a tanácsnok, mint aki 12 éven át vezeti a körkemenceüzegyeit — megfeleltette azon okból, mivel tapasztalata szerint az északmagyarországi szén a körkemencénél sokkal gazdaágosabb és az árak közsincs lényeges különbözet. Király Gyula tanácsnok szakértők meghallgatását kérte ezen ügyben, miután azonban a tanács mellőzte, a előtervezését körkemence üzemének érdekében felelősséget terjesztette.

— **A villamos világítás berendezését** a tanács a Siemens és Schneckert cégnek adta ki. Ezen határozat ellen úgy az Általános Villamossági Társaság, mint a Ganz és Tsa részvénytársaság felelősséget jelentett be. A felelősség dolgában a november 7-ikén tartandó közgyűlés fog határozni.

— **Meghívó.** A debreczeni jótékony nőegylet 1905 november 5-én délelőtt 11 órakor, a nőipariskola nagytermében rendkívüli közgyűlést tart, melyre az egylet összes tagjait meghívom. Tárgy: A lemondás folytán megüresedett egyik alelnöki szék betöltése, Debreczen, 1905 december 30. Veressné Szathmáry Teréz.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Vettük a következő levelet: Tekintetes Szerkesztő Ur! A »Szervezeti szabályzat« javaslatról irt cikkét olvasva sajnálattal láttam, hogy a tisztviselők óhajta fizetésük javítását illetőleg a bizottság által csak kis részben vétetett figyelembe s így ha az már ott elejtetett, nem igen remélhető, hogy azt a biz. közgyűlés legalább egyelőre megszavazza.

A javaslatban csupán az foglaltatik, hogy a tisztviselők 6—6 évenként 10—10% korpótlékban részesítenek. — Hát az vajmi kevés ugyan, de mégis valami. — Hanem ebben is így kimondva nagy igazságtalanság rejlik, hacsak ezen valami átmeneti intézkedéssel nem segítenek. Ott rejlik u. i. az igazságtalanság, hogy aki csak 6 éve szolgál, ugyanannyi 10% korpótléket kapna, mint aki már 12 vagy több év óta, — ilyen ugyan vajmi kevés van a városnál, de mégis akad — tölti be tisztességgel ugyanezen állást. Szerény nézetem szerint az átmeneti intézkedés az volna, hogy a szabályzat életbeléptetésekor azok, akik már 6 évet szolgáltak, ugyanazon állásban kapják meg a 10% korpótléket, mint azok, kik legalább is 12 éve töltik be, ugyanazon állást 15%, a még ennél is régibb szolgálattal bírók pedig legalább is 20% korpótlékban részesítenek.

Ez átmeneti intézkedés már igazán nem tenne számbavehető különbséget s mégis a már előre menetelre nem

igen számítható kevés számú régi érdemes tisztviselők sok évi szolgálatának némi, habár csekély méltánylása volna.

Ez átmeneti intézkedésnek a javaslatba pártlólág való felvételét a szervező-bizottságnak is jóakaratu figyelmébe ajánlja *egy régi tisztviselő.*

— **Rásó Gyula alispán lemondása.** Rásó Gyula alispán lemondásáról a következő értesítést kapta a »Szabadság«, s mely a tény valódi állásának megfelel. A belügyminiszter elrendelte, hogy az önkéntesen befizetett adók elfogadtassanak, az önkénytelen jelentkező ujonczok előállíttassanak. Ennek a rendeletnek a törvényhatóság rendelete ellentétben áll s mivel Rásó Gyula alispán a megyei bizottsági tagok bizalmából alispán, nem akarta magát kitenni annak, hogy a törvényhatóság vitézkedésének ellenszegüljön, tehát igen természetesen beadta lemondását. Most az alispáni ügyek vezetésével Weszprémy Zoltán vármegyei főjegyző lett megbízva. Az esetben, ha a törvényhatóság rendelete ismét hatályon kívül helyezi a miniszter rendeletét, akkor Rásó Gyula alispán állását ismét elfoglalja, ellenesetben megmarad lemondása mellett.

Szerkesztői üzenetek.

Szetpály István dr. polgármester urnak Miskolcz. Miskolcz város vízvezetékének és csatornázásának műszaki leírását köszönettel vettük és azokról mai számunkban ismertetést közlünk. Nálunk is most folynak ezen munkálatok, melyek a most felvett nagy kölcsönből találnak fedezetre. Köszönjük végül Nagyságodnak lapunkról küldött elismerő sorait.

W. A. urnak Szepesbela. Köszönettel vettük és igyekeznünk módot találni a legközelebbi napokban páratlan szíveskedésed viszonzására.

B. S urnak Jászberény. Megkaptuk, köszönjük és a jelzett kegyeletes célra fordítottuk.

Anonymus. Több alkalommal megjegyeztük már, hogy névtelenül beküldött cikkek helyet nem adhatunk. A beküldött cikkely oly hangon van írva, hogy azért a felelősséget el nem vállalhatjuk. Nem kívánjuk mi azt, hogy a cikkelyíró aláírja az általa irt cikkelyt, de nekünk tudnunk kell a beküldő nevét. Elvégre is nekünk nyílt sisakkal kell küzdenünk ebben a város anyagi javát célzó kérdésben. Minekünk az a nézetünk, hogy aki az ostort pattogatja, pattogtassa azt a nyílt mezőn, de ne burkolózzék a névtelenség köpenyegébe. A cikkelyét kivételesen megőrizzük egy hétig.

K. B. Lapunk politikával nem foglalkozik és így cikkelyét nem használhattuk fel lapunkban.

Kérdező. Az illetőt a Nagyságos cím joggal megilleti, de azért megsugjuk önnek, hogy nem sokat ad a címekre és még szivesebben veszi, ha Tekintetes urnak szólítja.

Bizottsági tag. Határideje még nincs kitűzve, de meg lesz bizonyosan.

Polgár. Az illető nem hatalmozott fel bennünket nevének nyilvánosságra hozatalával, így tehát nem tehetünk eleget kérésének. Annak nagyon örülünk, hogy ön is szinigazságokat talált a cikkelyben és mivel sohasem az a kérdés, hogy ki ír valamit, hanem az, hogy helyeset és igazat ír-e? megnyugodhatik válaszukban.

Koalíciós. Ne méltóztassék az ilyen Pál-fordulásokon fennakadni. Volt már az a bizonyos papiros mindenféle pártnak szócsöve, egy újabb ugrás tőle nem csoda.

Sz. Nádudvar. A járás főszolgabírájához tessék fordulni és bizonyára megtalálja igazát.

Utmutató a városházán.

A polgármester fogad minden kedden és pénteken 11 órakor.

A tanács rendes tanácsulást hétfőn és csütörtökön délelőtt tart; a tanácsnokok ez időben feleket nem fogadnak.

Az árvaszék szerdán és szombaton és a hó utolsó napján délelőtt tartja üléseit. Az árvaszéki előadók feleknek felvilágosítást adnak és fogadnak hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken d. e. 10—12-ig.

18,904.
1905. sz.

Hirdetmény.

A nyulási barakoknál levő kázinó helyiségnek 1906. évi január hó 1-től kezdődő három évi időtartamra leendő bérbeadása céljából folyó évi november hó 14-én délelőtt 10 órakor a városi tanács katonai és illetőségi ügyosztályánál (városház emelet 19. számú szoba) nyilvános szóbeli árlejtés tartatik.

Kikiáltási ár a jelenlegi évi bér: 900 korona.

Bánatpénz 45 korona, mely összeg az árlejtés megkezdése előtt a tárgyalási elnök kezébe teendő le.

A vonatkozó szerződési feltételek a katonai és illetőségi ügyosztályánál (városház emelet 19. szoba) megtekinthetők, hol bővebb felvilágosítás is adatik.

Debreczen, 1905 október hó 23-án.

A városi tanács.

Villamos csengők, telefonok, villámhárítók berendezését minden terjedelemben, javítását és évi gondozását legjutányosabban és jótállás mellett eszközli FÖLDVÁRI L. debreczeni első elektrotechnikai vállalata Kossuth-utca 1. sz. (az udvarban). Villamos felszerelések, zseb-lámpák, kerékpárok és alkatrészek raktára.

Képes árjegyzék ingyen.

Telefon-szám 168

TÓTH BÉLA

gyógyszertára és illatszer-raktárában
gyógyszerészi különlegességek
és illatszerek
a legnagyobb választékban kaphatók,
Eredeti francia és angol gyártmányok.

Ruhafestő

és vegyszertári tisztító intézet

RABÉCZY ANTAL

DEBRECZEN,

Széchenyi-utca 42-ik sz.

Telefon 323.

Fehérnemű
Gőzmosóda!!!

Angol plaidek és takarók,
svéd bőrkabátok **Borsos
Kátánál.**

Uri divat, kalap és fehérenemű
üzlet **Békés Lajos** Debreczen,
Piacz-u. 44. dr. Ujfalussy-ház.
Angol női bluzsokat, férfi
fehéreneműeket és kelengyékét
mérték szerint a legszebb kivitelben készit.

Hirdetések leközlésére

legalkalmasabb

a városi könyvnyomda-vállalat

kiadásában megjelenő

„A V Á R O S”

czimű heti lap,

mivel ez a nagy keresletnek örvendő lap a város és megye vagyonos közönségének állandóan kezében forog s így a feltűnő és csinos kivitelű hirdetések egész héten át a hirdetőkre tereli a szükségletét beszerezni óhajtó közönség figyelmét.

TÓTH GYULA

VASKERESKEDŐ, DEBRECZEN, Piacz-utca 20. és 27. szám.

Ajánl legjobb minőségben a tavaszi időnyre kertészeti, gazdasági és méhészeti szerszámokat és felszereléseket: kerti vasbutorok, gyermek-kocsik, fürdőkádak, jég-szekrények, vas- és rézbutorok, peronospora- és kerti fecskendők, minden vas- és fémparhoz való szerszámok, tűskés kerítés-huzalok, építkezésekhez vasgerendák, vas- és porcellán-kályhák, utóbbiakhoz multiplikátor (hőfejlesztő) betétek. — Legolcsóbb bevásárlási forrás.

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselő: Debreczen és Hajdumegye részére: **LUKÁCS VILMOSNÁL**, Hatvan-utca 5.

Márványmozaiklap.
Műkő- és Czeментárugyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **karmantus** és **csömöszölt** Cze-mentesövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron
a JOHN-féle kéménytoldó,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.